

บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
กรณีศึกษา: เทศบาลตำบลปากท่อ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

โดย
ทวีทรัพย์ เทพลิบ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ

มหาวิทยาลัยรังสิต
ปีการศึกษา 2565

**THE ROLE OF LOCAL LEADERS IN PARTICIPATING IN LOCAL
DEVELOPMENT PLANS CASE STUDY: PAK THO SUB-DISTRICT
MUNICIPALITY, PAK THO DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE**

**BY
TAWEESUP THEPLIB**

**AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENTS FOR
THE DEGREE OF MASTER OF PUBLIC ADMINISTRATION
INSTITUTE OF PUBLIC ADMINISTRATION AND PUBLIC POLICY**

**RANGSIT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2022**

ใบรับรองการศึกษาค้นคว้าอิสระ

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยรังสิต

เรื่อง บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา:
เทศบาล ตำบลปากท่อ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

**THE ROLE OF LOCAL LEADERS IN PARTICIPATING IN LOCAL
DEVELOPMENT PLANS CASE STUDY: PAK THO SUB-DISTRICT
MUNICIPALITY, PAK THO DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE**

โดย ทวีทรัพย์ เทพลิบ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต อนุมัติให้นับวิชาการศึกษาค้นคว้าอิสระเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ประจำปีการศึกษา 2565

.....

(ดร.เฉลิมพร เย็นเชือก)

ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

.....ประธานกรรมการสอบ

รศ.มานิต สุทธสกุล

.....กรรมการ

รศ.ดร.จิระ ประทีป

.....กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษา

รศ.ดร.ปธาน สุวรรณมงคล

ลิขสิทธิ์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต

กิตติกรรมประกาศ

ค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จได้เป็นอย่างดีเนื่องมาจากได้รับความอนุเคราะห์จากรองศาสตราจารย์ ดร.ปธาน สุวรรณมงคล อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ให้ความสนใจใ้ช่วยเหลือ และคอยให้คำปรึกษาแนะนำเป็นอย่างดีมาโดยตลอด

ทวิทรัพย์ เทพลิบ

ผู้วิจัย

6405833 : ทวีทรัพย์ เทพลิบ
คั่นคว่ำอิสระ : บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
กรณีศึกษา: เทศบาลตำบลปากท่อ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี
หลักสูตร : หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา : รศ.ดร.ปธาน สุวรรณมงคล

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น และเพื่อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลปากท่อ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกขอบเขตด้านประชากร ขอบเขตด้านพื้นที่ และขอบเขตด้านระยะเวลา การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์โดยใช้คำถามเหมือนกันทุกคน และการศึกษาจากข้อมูลที่มีผู้บันทึกไว้โดยผู้อื่น กลุ่มผู้ให้การสัมภาษณ์ คือ ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 5 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 5 คน แพทย์ประจำตำบล จำนวน 1 คน สารวัตรกำนัน จำนวน 1 คน และสมาชิกสภาเทศบาลตำบลปากท่อ จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน

ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลปากท่อ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมแล้วการมีส่วนร่วมในการรับฟัง ความคิดเห็นของประชาชน การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล พบว่า ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแตกต่างกัน โดยมีข้อเสนอแนะคือ ผู้นำท้องถิ่นควรทำการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนเข้าใจถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม และผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ ทำให้เห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น และส่งเสริมให้ผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการปกครองตนเอง และควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีกิจกรรมร่วมกัน เพื่อเกิดความสามัคคีและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นด้วย

(การศึกษาคั่นคว่ำอิสระมีจำนวนทั้งสิ้น 46 หน้า)

คำสำคัญ: ผู้นำท้องถิ่น , การมีส่วนร่วม , แผนพัฒนาท้องถิ่น

6405833 : Taweessup Theplib
Independent Study Title : The role of local leaders in participating in local development plans Case study: Pak Tho Sub-District Municipality, Pak Tho District, Ratchaburi Province
Program : The degree of master of public administration
Independent Study Advisor : Assoc.Prof. Pathan Suvanamongkol, Ph.D.

Abstract

The objective was to study the participation of local leaders. Study of problems and obstacles in participation of local leaders. and to suggest ways to promote the role of local leaders in the preparation of local development plans of Pak Tho Subdistrict Municipality, Pak Tho District, Ratchaburi Province by population scope area boundary and scope of time The data were collected using a structured interview using the same questions for everyone. and the study of information recorded by others. The interviewees were 5 village headmen, 5 assistant village headmen, 1 sub-district doctor, 1 inspector, and 3 members of the Pak Tho municipal council, totaling 15 people.

The study found that roles of local leaders in participating in the preparation of local development plans; of Pak Tho Subdistrict Tesap, Pak Tho District, Ratchaburi Province Overall, listening participation public opinion Contributions participation in decision making participation in practice and participation in monitoring and evaluation, it was found that most of the local leaders participated in the preparation of local development plans differently. The suggestion is Local leaders should conduct public relations so that people understand the importance of their participation and the benefits that people will receive. It shows the importance of local development. and encourage local leaders and people in the area to participate with local government organizations in self-government and should encourage local people to have joint activities. to create unity and participate in local development as well

(Total 46 pages)

Keywords: Local leaders, Participation, Local development plans

สารบัญ

	หน้า	
กิตติกรรมประกาศ	ก	
บทคัดย่อภาษาไทย	ข	
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค	
สารบัญ	ง-จ	
บทที่ 1	บทนำ	เลขหน้า
	1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	1.2 คำถามการวิจัย	4
	1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	4
	1.4 ขอบเขตของการวิจัย	5
	1.5 นิยามศัพท์	5
	1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2	ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง / ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	เลขหน้า
	2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท	7
	2.2 บทบาทและหน้าที่ของผู้นำ	8
	2.3 การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น	10
	2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	17
	2.5 ข้อมูลทั่วไปของตำบลปากท่อ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี	27
	2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	30
	2.7 กรอบแนวคิด	32

บทที่ 3	ระเบียบวิธีการวิจัย	เลขหน้า
	3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	33
	3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	34
	3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	34
	3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	35
บทที่ 4	ผลการวิจัย	เลขหน้า
	4.1 บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น	36
	4.2 ปัญหา อุปสรรค	38
บทที่ 5	สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	เลขหน้า
	5.1 สรุปผล	40
	5.2 การอภิปรายผล	42
	5.3 ข้อเสนอแนะ	42
	5.4 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	43
	บรรณานุกรม	44
	ภาคผนวก	45
	ประวัติผู้วิจัย	46

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทและหน้าที่อิสระในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในการกำหนดกฎหมาย และกลไกทางกฎหมาย เพื่อให้การกระจายอำนาจเป็นไปอย่างโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยุคหลังรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันประกาศใช้ จึงมีบทบาทอำนาจหน้าที่อย่างกว้างขวาง โดยไม่เพียงจะมีหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะพื้นฐานแก่ประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังขยายบทบาทหน้าที่ออกไป รวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของท้องถิ่นด้วย และเป็นองค์กรที่เปิดให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหาร และการตรวจสอบการปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น ในปัจจุบันแผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการตรวจสอบการปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น

ในปัจจุบันแผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นเครื่องมือที่สำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินงานได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ จึงจำเป็นต้องกำหนดแผนและสามารถตอบสนองต่อการทำงาน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นและสามารถบ่งชี้วัดความสำเร็จของแผนงานได้ การพัฒนาท้องถิ่นจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนจะมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และความรู้ ความสามารถ ความรับผิดชอบของประชาชน เมื่อเกิดการพัฒนาท้องถิ่น แบบประชาชนมีส่วนร่วมก็จะเกิดการบริหารงานแบบธรรมาภิบาล (Good Governance) ถ้าหากประชาชน มีส่วนร่วมในการปกครองตนเองสูง โครงการ กิจกรรม การพัฒนาท้องถิ่นก็จะตรงตามความต้องการของประชาชน ทำให้เกิดพลัง ทำให้เกิดความสำเร็จตามที่คาดหวังไว้ การพัฒนาท้องถิ่นก็จะ เป็นไปอย่างรวดเร็ว นำความเจริญมาสู่ประเทศชาติ และตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 หมวด 2 การกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ มาตรา 162 ให้เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนใน

ท้องถิ่นของตนเอง คือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การจัดระบบการคมนาคมขนส่ง การจัดสาธารณสุขปศุสัตว์และสาธารณสุข การส่งเสริมอาชีพและพาณิชย์ การส่งเสริมกีฬาและการท่องเที่ยว การสังคมสงเคราะห์ การจัดการที่อยู่อาศัยและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การรักษาศิลปวัฒนธรรม การส่งเสริมประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดระบบสาธารณสุข การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเป็นหลักการกระจายอำนาจ เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง เป็นพื้นฐานการส่งเสริมการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่ทำหน้าที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ได้แก่ องค์การบริหารส่วน จังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบบพิเศษ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา มีจังหวัดและอำเภอ เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการตรวจสอบ และควบคุมการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้อยู่ภายใต้ระเบียบกฎหมาย ซึ่งในการบริหารราชการแต่ละส่วนต่างมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เพื่อสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลให้บรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรม

ดังนั้น แนวความคิดในการกระจายอำนาจการบริหารการปกครองให้ประชาชนในท้องถิ่น จึงเกิดขึ้นเพื่อแบ่งเบาภาระหน้าที่ของรัฐบาล สามารถตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง รวดเร็ว และตรงกับความเป็นจริงที่ชุมชนต้องการ การบริหารกันเองนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างมากในการกระจายอำนาจการปกครอง หลักการกระจายอำนาจการปกครองนี้ มีเพื่อให้ท้องถิ่นทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้โดยมีความเป็นอิสระสามารถที่จะตอบสนองความต้องการของพลเมืองในท้องถิ่นได้ แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องสนับสนุนให้ ชุมชนจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม เสริมสร้างพลังของชุมชนร่วมกันกำหนดอนาคต และทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยนำปัญหาของชุมชนมาวิเคราะห์ กำหนดกิจกรรม เพื่อหาสาเหตุและแนวทางการแก้ไขปัญหาของชุมชนในท้องถิ่น ให้สามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนและพัฒนาตำบลให้เจริญก้าวหน้า โดยผ่านกระบวนการประชาคมหมู่บ้าน ในการเสนอปัญหาความต้องการที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหา ให้ได้รับประโยชน์จากแผนนั้นอย่างแท้จริง แผนพัฒนาท้องถิ่น จึงเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยสนับสนุนองค์การปกครอง ส่วนท้องถิ่นในการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การกำหนด จุดมุ่งหมายการพัฒนา การกำหนดภารกิจและแนวทางการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายอย่าง เป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้การกำหนดแผนงาน โครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีทิศทางที่ สอดคล้องและประสานสนับสนุนในจุดมุ่งหมายร่วมกัน ซึ่งนอกจากจะทำให้ปัญหาและความต้องการ ได้รับ

ตอบสนองอย่างเหมาะสมแล้วยังเป็นการบริหารทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด และยังเป็นเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการถ่ายโอนภารกิจจากหน่วยงานส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคในอนาคต

การเข้ามามีบทบาทในกิจกรรมทางการบริหารระดับท้องถิ่นของประชาชนในปัจจุบันก็เพื่อให้การบริหารงานของแต่ละท้องถิ่นสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น เนื่องจากประชาชนในแต่ละท้องถิ่นย่อมรู้ถึงความต้องการและปัญหาของตนเองได้ดีกว่าบุคคลอื่น ซึ่งมีใช่เป็นคนในท้องถิ่นนั้นๆ การยินยอมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการบริหาร และการปกครองท้องถิ่น จึงเท่ากับเป็นการยอมรับว่าความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นนั้นแตกต่างกัน และผู้ที่จะสามารถรู้ถึงความแตกต่างในความต้องการและสามารถตอบสนองได้ตรงตามความต้องการนั้นก็คือ ประชาชนในท้องถิ่นนั้นนั่นเอง และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 287 ระบุว่าประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิ มีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดให้มีวิธีการที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมดังกล่าวได้ด้วย ในกรณีที่การกระทำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น ในสาระสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องแจ้ง (186 วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ปีที่ 5 ฉบับพิเศษ) ข้อมูลรายละเอียดให้ประชาชนทราบก่อนกระทำการเป็นเวลาพอสมควร และในกรณีที่เห็นสมควรหรือได้รับการร้องขอจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นก่อนกระทำการนั้น หรืออาจจัดให้ประชาชนออกเสียงประชามติเพื่อตัดสินใจก็ได้

ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องรายงานการดำเนินงานต่อประชาชนในเรื่องการจัดทำงบประมาณค่าใช้จ่าย และผลการดำเนินงานในรอบปี เพื่อให้ประชาชนมีบทบาทในการทำหน้าที่ในการตรวจสอบ และกำกับการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดให้มีวิธีการที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมดังกล่าวได้ด้วย โดยการให้ประชาชนมีส่วนร่วมสำหรับในเขตพื้นที่ตำบลปากท่อ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเทศบาลตำบลปากท่อ ที่มีอำนาจปกครองครอบคลุมพื้นที่ตำบลปากท่อ ได้มีโครงการการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ที่ได้สังเกตเห็นถึงความสำคัญในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เนื่องจากประชาชนในชุมชนเป็นผู้ที่รู้สภาพชุมชนที่อาศัยอยู่และทราบปัญหาสภาพการณ์หรือความต้องการของชุมชนเป็นอย่างดี เพื่อหาแนวทางการคิดเห็นร่วมกัน และนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ

แผนพัฒนาท้องถิ่นถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญ จำเป็นต้องมี ดังนี้

- 1.) ข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น ข้อมูลสถิติในเขตพื้นที่
- 2.) ข้อมูลเชิงคุณภาพ

โดยข้อมูลนี้ได้มาจากความร่วมมือของประชาชน จากข้อมูลข้างต้นนำมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ข้อมูลด้านโครงสร้างพื้นฐาน ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ ข้อมูลด้านสังคม ข้อมูลด้านการเมืองการบริหาร และข้อมูลด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นำมาประกอบพิจารณาการกำหนด โดยทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องวางยุทธศาสตร์นำปัญหาและความต้องการที่ประชาชนเสนอแนะ นำมาผนวกให้สอดคล้องกับนโยบายของทางภาครัฐอย่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ตลอดจนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และศักยภาพในเขตพื้นที่ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนานำไปสู่การบรรลุผลตามที่กำหนดไว้ เพื่อแผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพที่ดีและตรงตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะผู้นำท้องถิ่น จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลปากท่อ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนพัฒนาตำบลอย่างเป็นระบบและยั่งยืนต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

1. บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นอย่างไร
2. ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นมีอะไรบ้าง

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลปากท่อ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลปากท่อ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และสมาชิกสภาเทศบาลตำบลปากท่อ
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ ตำบลปากท่อ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี
3. ขอบเขตด้านระยะเวลา ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2564 ถึง 30 กันยายน 2565 รวมระยะเวลาในการวิจัย ปีงบประมาณ

1.5 นิยามศัพท์

การมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการรับฟัง การแสดงความคิดเห็น การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และร่วมติดตามประเมินผล

แผนพัฒนาท้องถิ่น หมายความว่ารวมถึง แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา และแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลปากท่อ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา หมายถึง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของเทศบาลตำบลปากท่อ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ที่กำหนดยุทธศาสตร์ และแนวทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแสดงถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาในอนาคต โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการบริหารราชการแผ่นดิน ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด อำเภอ และแผนพัฒนาชุมชน/หมู่บ้าน

แผนพัฒนาสามปี หมายถึง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของเทศบาลตำบลปากท่อ ที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอันมีลักษณะเป็นการดำเนินรายละเอียดแผนงานโครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นสำหรับปีงบประมาณแต่ละปี ซึ่งมีความต่อเนื่อง และเป็นแผนก้าวน้ำครอบคลุมระยะเวลาสามปี โดยมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงประจำปี

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงบทบาทของผู้นำท้องถิ่น ทั้งทางตรงและทางอ้อมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น รวมถึงเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

2. ทำให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ปากท่อ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี เพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาและปรับปรุงการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

3. ทำให้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาและปรับปรุงการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลปากท่อ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ต่อไป

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง / ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องบทบาทผู้นำห้องที่ในการมีส่วนร่วมการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา : ผู้นำห้องที่ในเขตเทศบาลตำบลปากท่อ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมทั้งเอกสารต่าง ๆ เพื่อกำหนดเป็นกรอบและแนวทางในการวิจัย ดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
- 2.2 บทบาทและหน้าที่ของผู้นำ
- 2.3 การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- 2.5 ข้อมูลทั่วไปของตำบลปากท่อ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี
- 2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.7 กรอบแนวคิด

2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

ความหมายของบทบาท “บทบาท” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Role” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 49) ให้ความหมายว่า “การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้” และให้มีผู้ให้ความหมายในแนวคิด ของนักจิตวิทยา นักการศึกษา และนักสังคมวิทยาได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับบทบาทไว้หลาย ความหมายหลายทัศนะ ดังนี้

ไพบุลย์ ช่างเรียน (2516 : 29-30) ได้อธิบายความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาท โดยทั่วไป จะพิจารณาได้สองนัย คือ นัยแรกพิจารณาโครงสร้างสังคมที่มีชื่อเสียงแตกต่างกันไป ซึ่งแสดงคุณลักษณะและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น และอีกนัยหนึ่งพิจารณาในด้านการแสดงบทบาทหรือปฏิสัมพันธ์ทางสังคม บทบาท หมายถึง ผลสืบเนื่องที่มีแบบแผนของการ กระทำที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์แห่งการปฏิสัมพันธ์นั้น บทบาทตามนัยแรกเป็นการจำแนกชนิดของบุคคลที่อยู่ในสังคม ซึ่งถูกจำแนกโดยคุณสมบัติและพฤติกรรมของ เขาที่อยู่ที่มีปทัสถาน ตามนัยหลังบทบาทเป็นวิธีการแสดงพฤติกรรมของบุคคลว่าจะปฏิบัติอย่างไร หรือ

คาดหวังว่าบุคคลอื่นจะปฏิบัติตนอย่างไร บทบาทของบุคคลในสังคมย่อมขึ้นอยู่กับสถานภาพที่ตนดำรงอยู่ และคุณสมบัติส่วนตัวของเขา บทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันออกไปตามลักษณะสถานภาพ อุปนิสัย ความคิด ความรู้ ความสามารถ มูลเหตุจูงใจ การอบรม ความพอใจ ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- 1) บทบาทมีประจำอยู่ทุกสถานภาพของบุคคล
- 2) วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมเป็นสิ่งจำเป็นในการกำหนดบทบาท
- 3) การที่บุคคลจะทราบได้ต้องทราบสังคมประกิต (Socialization)
- 4) บทบาทจริงที่บุคคลแสดงนั้น ไม่แน่นอนเสมอไปว่าจะเหมือนบทบาทที่คาดหวัง หรือที่ควรจะเป็นเพราะบทบาทที่เป็นจริงนั้น เป็นผลแห่งปฏิกริยาแห่งบุคลิกภาพของบุคคล ที่ครองสถานภาพของบุคคลที่มีมาร่วมในพฤติกรรม และสิ่งกระตุ้นต่างๆ ที่มีในเวลาและสถานที่ ซึ่งมีกรแสดงบทบาทนั้น

2.2 บทบาทและหน้าที่ของผู้นำ

การปฏิบัติงานในองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ นอกจากจะต้องแบ่งระดับการปฏิบัติงานแล้ว ยังจะต้องมีการแบ่งงานที่รับผิดชอบ ซึ่งมีหัวหน้างานหรือผู้ที่หน่วยงานมอบหมาย ให้เป็นผู้รับผิดชอบงานตามลักษณะหน้าที่ที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามบทบาทและหน้าที่ของผู้นำ ได้มีผู้จำแนกไว้หลายแบบ ซึ่งบางแบบก็มีความสอดคล้องกัน สุเมธ เดียวอิสระ (2527 : 70-73) ได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของผู้นำไว้ 14 ประการ ดังนี้

- 1) ผู้นำในฐานะผู้บริหาร จะเป็นผู้ประสานงานระหว่างกลุ่มที่อยู่ในองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานไปด้วยดี โดยจะเป็นผู้ที่ควบคุมนโยบายและกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่มรับผิดชอบนโยบายให้เป็นที่ไปด้วยดี
- 2) ผู้นำในฐานะผู้วางแผน จะเป็นผู้วางแผนปฏิบัติงาน เป็นผู้ตัดสินใจว่าบุคคล ในกลุ่มของตนผู้ใดควรใช้วิธีการอย่างไร และใช้สิ่งใดมาประกอบเพื่อให้งานบรรลุตามความต้องการมีหน้าที่ดูแลด้วยว่าแผนที่วางไว้มีการดำเนินงานตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่
- 3) ผู้นำในฐานะผู้กำหนดนโยบาย ผู้นำมีสิทธิในการกำหนดวัตถุประสงค์หรือการกำหนดนโยบายของกลุ่มหรือหมู่คณะเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย
- 4) ผู้นำในฐานะผู้เชี่ยวชาญ ผู้นำจำเป็นต้องทำหน้าที่คล้ายกับผู้อำนวยการในสาขาวิชาชีพ เพื่อช่วยแก้ปัญหาให้ผู้ได้บังคับบัญชา เนื่องจากเป็นผู้มีความรู้และความชำนาญ

5) ผู้นำในฐานะเป็นตัวแทนของกลุ่มเพื่อติดต่อกับภายนอก สมาชิกภายในกลุ่มย่อยไม่สามารถที่จะทำการติดต่อกับบุคคลภายนอกได้ในขณะเดียวกันพร้อมๆ กัน ผู้นำจึงเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและความสามารถที่จะทำหน้าที่แทนกลุ่มได้

6) ผู้นำในฐานะผู้ควบคุมความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ผู้นำต้องคอยดูแลความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม เพื่อการสร้างขวัญและกำลังใจของบุคลากร หากสมาชิกภายในกลุ่มไม่มีความเข้าใจแล้วอาจเกิดความแตกแยกขึ้นได้

7) ผู้นำในฐานะผู้ให้คำแนะนำและให้โทษ ผู้เกี่ยวข้องกับภาระงานให้คำแนะนำและโทษแก่ผู้อื่นจะกลายเป็นผู้มีอำนาจและเป็นผู้นำในที่สุด คุณและโทษดังกล่าวอาจเป็นการขึ้นเงินเดือน ตัดเงินเดือน การมอบหมายงานให้มากหรือน้อย ใ้ทำงานที่ยากหรือง่ายได้ทั้งสิ้น ซึ่งความเสียหาย อาจเกิดขึ้นแก่หน่วยงานได้ ถ้าหากผู้นำมอบอำนาจประเภทนี้ให้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมากเกินไป

8) ผู้นำในฐานะผู้ไกล่เกลี่ย ผู้นำที่เกิดขึ้นในภาวะที่มีการขัดแย้งภายในองค์กร หรือหน่วยงาน ซึ่งอาจทำให้เกิดความเสียหาย ผู้นำจึงเป็นผู้ที่คอยประสานความขัดแย้งที่เกิดขึ้น โดยการไกล่เกลี่ยคู่กรณีให้มีความเข้าใจกัน

9) ผู้นำในฐานะที่เป็นบุคคลตัวอย่าง บุคคลที่มีความประพฤติดีหรือปฏิบัติงานดี จนได้รับการยกย่องเสมอว่าเป็นตัวอย่างอันดีของหน่วยงาน มักจะมีโอกาสกลายเป็นผู้นำของผู้อื่นได้โดยง่าย

10) ผู้นำในฐานะสัญลักษณ์ของกลุ่มความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มมีความสำคัญต่อการดำรงหรือคงอยู่ของกลุ่ม แต่การที่คนหมู่มากมาอยู่รวมกันนั้นจะทำให้มีความสามัคคีกันอยู่ตลอดย่อมเป็นเรื่องลำบาก แต่จะมีบางคนที่ได้รับการยกย่องจากกลุ่มคนทั้งหลายภายในกลุ่มให้เป็นตัวแทนของกลุ่ม โดยจะดีกับเขาเสมอไม่ว่าในโอกาสใดๆ ก็ตาม ขณะเดียวกันบุคคลผู้นี้ก็รักและยึดกลุ่มเป็นสรวงของเขาด้วย บุคคลผู้นี้จึงกลายเป็นสัญลักษณ์ ของกลุ่มอำนาจของเขาที่มีถึงสูงสุดเหนือจิตใจของคนทุกคนภายในกลุ่ม

11) ผู้นำในฐานะตัวแทนรับผิดชอบหน่วยงานบางแห่งจะมีผู้นำที่อาสาเข้ารับผิดชอบต่อการตัดสินใจและการกระทำบางอย่างของบุคคลบางคนในกลุ่มหรืออาจจะรับผิดชอบต่อกิจการทั้งหมดที่คนในกลุ่มนั้นกระทำ โดยเหตุดังกล่าวในบางโอกาสต่อมากลุ่มจึงมอบหมาย ให้มีอำนาจตัดสินใจกระทำการใดๆ แทนกลุ่มได้

12) ผู้นำในฐานะผู้มีอุดมคติ ผู้นำบางคนเป็นผู้กำหนดอุดมคติ สร้างความเชื่อมั่น และศรัทธาต่างๆ ให้เกิดขึ้นแก่บุคคลที่แวดล้อมเขา บางครั้งอาจเป็นผู้กำหนดคุณธรรมประจำใจ และกำหนดขนบธรรมเนียมที่ใช้ปฏิบัติภายในกลุ่ม อุดมคติดังกล่าวในตอนแรกอาจเป็นคำพูดของเขาที่ใครๆ พากันนิยมและประพฤติปฏิบัติตาม ต่อมาทำให้กลายเป็นอุดมคติที่เป็นทางการของกลุ่มไป

13) ผู้นำในฐานะบิดาผู้มีแต่ความกรุณา ผู้นำชนิดนี้จะวางตนเป็นผู้อาวุโสของกลุ่มมีบุคลิกน่านับถือเป็นบิดาของกลุ่ม จะว่ากล่าวคุด่าใครก็ตามจะไม่มีใครถือโกรธ เพราะทุกคนทราบดีทั่วกันว่าเบื้องหลังการดูว่ากล่าวนั้น ล้วนแล้วแต่เต็มไปด้วยความรัก ความหวังดีอยู่ด้วย เสมอไป ผู้นำดังกล่าวจะเป็นที่พึ่งทางใจที่คอยช่วยเหลือแก่ทุกคนเมื่อมีความทุกข์

14) ผู้นำในฐานะผู้รับความผิดแทน ผู้นำชนิดนี้เป็นความหวังของกลุ่ม เมื่อใดมีความเสียหายเกิดขึ้นผู้นำชนิดนี้จะถูกลงโทษหรือรับโทษนั้นๆ แทนกลุ่ม โดยทั่วๆ ไป คนเราต่าง ก็ไม่ต้องการรับผิดชอบเมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้น แต่พากันชดทอดความผิดให้กับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งการชดทอดเช่นนี้ ทำให้ ผู้ถูกชดทอดกลายเป็นผู้นำขึ้นมา เพราะเมื่อเหตุการณ์ร้ายๆ นั้น ผ่านพ้นไปผู้คนที่เขาเห็นใจที่เขาต้องรับเคราะห์กรรมแทนพวกตนแต่เพียงผู้เดียว

2.3 การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 และมาตรา 171 บัญญัติให้เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และองค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งนอกจากจะมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเองแล้ว ยังมีอำนาจหน้าที่ในการประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่ คณะรัฐมนตรีกำหนดอีกด้วย

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ได้บัญญัติให้มีองค์กรรับผิดชอบในการจัดทำแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกำหนดหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการให้บริการสาธารณะที่จำเป็นแก่ท้องถิ่น ตลอดจนรายได้ของท้องถิ่นที่เพิ่มขึ้น

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำและประสานแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2548 กำหนดประเภทของแผนพัฒนาท้องถิ่นไว้ 2 ประเภท ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

“แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา” หมายความว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแสดงถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมาย เพื่อการพัฒนาในอนาคต โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาอำเภอ

“แผนพัฒนาสามปี” หมายถึง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา อันมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียดแผนงาน โครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นสำหรับปีงบประมาณแต่ละปี ซึ่งมีความต่อเนื่องและเป็นแผนกำหนดกรอบคลุมระยะเวลาสามปีโดยมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงเป็นประจำทุกปี

2.3.1 วัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาสามปี

1. เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาท้องถิ่นและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนในด้านต่างๆ ของประชาชนในเขตพื้นที่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. สามารถกำหนดแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นในระยะปานกลาง 5 ปี ให้ทราบถึงลักษณะของแผน วัตถุประสงค์ ขั้นตอนในการดำเนินการ และประโยชน์ของการจัดทำแผนพัฒนาสามปี

2.3.2 ลักษณะของแผนพัฒนาสามปี

แผนพัฒนาสามปี จะมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียดของโครงการพัฒนา ดังนั้น ในการจัดทำโครงการให้คำนึงถึงความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ โดยคำนึงถึงรายรับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อให้แผนพัฒนาสามปีเป็นกรอบในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี ที่ใกล้เคียงความจริง และในการจัดทำโครงการให้มีการจัดลำดับความสำคัญความเร่งด่วนของโครงการ กล่าวคือ โครงการที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนและมีความจำเป็นเร่งด่วนมาก ต้องนำไปปฏิบัติก่อน โดยอาจแยกประเภทของโครงการออกอย่างน้อยเป็น 3 ประเภท คือ

1. โครงการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเอง
2. โครงการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอุดหนุนให้หน่วยงานอื่นดำเนินการตามที่มีระเบียบ/กฎหมายกำหนดไว้

3. โครงการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น

2.3.3 ประโยชน์ของการจัดทำแผนพัฒนาสามปี

1. ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแผนงาน/โครงการเป็นแนวทางในการจัดทำงบประมาณ
2. ทำให้เกิดการประสานงานแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงาน และมีความชัดเจนเพื่อลดปัญหาความซ้ำซ้อนและความขัดแย้ง ตลอดจนประหยัดทรัพยากรทางการบริหาร
3. ทำให้การบริหารงานมีทิศทางที่แน่นอน โดยใช้แผนพัฒนาสามปีเป็นตัวกำหนดทิศทางในการบริหาร เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนและตอบสนองความต้องการของประชาชนตามนโยบายระดับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตามศักยภาพและขีดความสามารถอย่างมีประสิทธิภาพ
4. ทำให้เกิดกระบวนการตรวจสอบ ติดตามและควบคุมการดำเนินการ โครงการพัฒนาต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างมีระบบและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2.3.4 องค์กรในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2548 ได้กำหนดองค์กรในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น สรุปได้ ดังนี้

1. คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น เป็นองค์กรที่มีหน้าที่กำหนดแนวทางการพัฒนาของท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอ การผังเมือง ตลอดจนให้คำปรึกษาหารือเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น
2. คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นองค์กรที่มีหน้าที่จัดทำร่างแผนพัฒนา ให้สอดคล้องตามแนวทางการพัฒนาที่คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นกำหนด
3. คณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่กำหนดกรอบทิศทาง แนวทาง รวมทั้งประสานการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาจังหวัด อำเภอ ตรวจสอบวิเคราะห์และประสานแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัด และให้ความเห็นชอบร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา หรือแผนพัฒนาสามปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด รวบรวมข้อมูลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ในการประสานแผน

คณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่น อาจมอบอำนาจในการให้ความเห็นชอบร่างแผนพัฒนาฯ ให้คณะกรรมการประสานแผนระดับอำเภอ เพื่อปฏิบัติหน้าที่แทนได้ ภายใต้การกำหนดกรอบนโยบาย แนวทางการพัฒนาที่คณะกรรมการประสานแผนกำหนด

สำหรับองค์ประกอบขององค์กรในการจัดทำและประสานแผนพัฒนา (ยกเว้นคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนา) จะมีลักษณะ “ไตรภาคี” โดยมีองค์ประกอบจากตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนของราชการบริหารส่วนภูมิภาคและรัฐวิสาหกิจ และตัวแทนจากภาคประชาชน ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการประสานงานและบูรณาการ รวมทั้งสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานท้องถิ่น

2.3.5 ขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 1

เตรียมการจัดทำแผนและจัดเก็บข้อมูลโดยการประเมินผลการพัฒนาที่ผ่านมา รวบรวมปัญหา/ความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา

ขั้นตอนที่ 2

การจัดประชุมประชาคมร่วมกับคณะกรรมการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อร่วมพิจารณาปัญหา/ความต้องการในพื้นที่ จัดลำดับความสำคัญของยุทธศาสตร์การพัฒนา ตามความจำเป็นเร่งด่วน ทรัพยากรงบประมาณที่มีอยู่ และแนวทางการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 3

รวบรวมข้อมูลโครงการจากหน่วยงานในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดทำร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งแสดงรายละเอียดโครงการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย งบประมาณ ระยะเวลา และหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการ

ขั้นตอนที่ 4

เสนอร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น ต่อคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาเพื่อพิจารณาและนำเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามลำดับ

ขั้นตอนที่ 5

นำเสนอร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น ที่คณะกรรมการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พิจารณาแล้วต่อผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อพิจารณาและประกาศใช้ตามระเบียบฯ

ส่วนกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาสามปี ซึ่งเป็นขั้นตอนในการแปลงแผนยุทธศาสตร์นำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งได้กำหนดขั้นตอนการจัดทำเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปดำเนินการ 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1

การเตรียมการจัดทำแผน

1. หน่วยงานที่รับผิดชอบควรพบผู้บริหารท้องถิ่น เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ ความสำคัญและความจำเป็นในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี เพื่อให้ผู้บริหารทราบถึงภารกิจที่จะต้องดำเนินการต่อไป และดำเนินการเสนอโครงการจัดทำแผนพัฒนาสามปีผ่านปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ผู้บริหารท้องถิ่นอนุมัติโครงการดังกล่าว และกำหนดปฏิทินการทำงานไว้อย่างชัดเจน

2. หน่วยงานที่รับผิดชอบแจ้งโครงการที่ได้รับอนุมัติให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ ได้แก่ คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น หน่วยงานภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาคม

ขั้นตอนที่ 2

การคัดเลือกยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา

1. ในขั้นตอนนี้คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนา จะสรุปยุทธศาสตร์การพัฒนาและแนวทางการพัฒนาจากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาพร้อมทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ปัญหาความต้องการของท้องถิ่นรวมทั้งสรุปยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัด/อำเภอ และนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่น เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น

2. คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น จัดการประชุมร่วมกันระหว่างคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น ประชาคมท้องถิ่น และส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันพิจารณา โดยในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีในครั้งแรก ให้เวทีการประชุมร่วมดังกล่าวคัดเลือกยุทธศาสตร์การพัฒนาแนวทางการพัฒนาที่สมควร นำมาใช้เป็นแนวทางการจัดทำแผนพัฒนาสามปี เพื่อเป็นกรอบในการพิจารณาจัดทำโครงการ กิจกรรมในแผนพัฒนาสามปีต่อไป แต่สำหรับการจัดทำแผนพัฒนาสามปีครั้งต่อไป (เมื่อครบรอบหนึ่งปี) ให้เวทีประชุมร่วมพิจารณาทบทวนดูว่า จากยุทธศาสตร์แนวทางการพัฒนาที่ได้คัดเลือก และโครงการ/กิจกรรมที่กำหนดไว้ ยังมีความเหมาะสมหรือไม่ ซึ่งในขั้นตอนนี้ การจัดทำแผนพัฒนาสามปีในปีต่อไป จะสามารถคัดเลือกยุทธศาสตร์การพัฒนาแนวทางการพัฒนาที่จะนำมาใช้เป็นกรอบการจัดทำแผนพัฒนาสามปี ได้รวมทั้งกำหนดโครงการ/กิจกรรม ที่จะเพิ่มเติมหรือตัดทอนลงได้

3. เมื่อได้แนวทางการพัฒนาแล้ว เวทีการประชุมร่วมพิจารณาว่าจะมีโครงการ/กิจกรรมอะไรบ้างที่ต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแนวทางการพัฒนาที่คัดเลือกมาใช้เป็นกรอบในการพัฒนา

4. โครงการ/กิจกรรมที่พิจารณากำหนดอาจมีเป็นจำนวนมาก ดังนั้นในขั้นตอนนี้

4.1 พิจารณาความเกี่ยวเนื่องกันระหว่างยุทธศาสตร์หรือระหว่างแนวทางการพัฒนา เช่น ใน “ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก” ได้กำหนด “แนวทางการพัฒนาสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” โดยเวทีประชุมร่วมได้กำหนด “โครงการพัฒนาด้านการตลาด” ซึ่งอาจจะมีความสัมพันธ์กับ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว” ซึ่งได้กำหนด “แนวทางการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม” โดยได้กำหนด “โครงการ ปรับปรุงสถานที่ประวัติศาสตร์ปราสาทเก่า” หากพิจารณาแล้ว จะเห็นได้ว่าโครงการทั้งสองที่มาจากยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะยุทธศาสตร์กัน แต่มีความเชื่อมโยงและสนับสนุนกันได้ในการเสริมสร้างรายได้แก่ประชาชน โดยการนำผลิตภัณฑ์มาขายให้นักท่องเที่ยว ซึ่งหากกำหนดในแผนพัฒนาสามปีแล้ว จะต้องกำหนดช่วงเวลาการดำเนินงานที่สอดคล้องกัน

4.2 ให้พิจารณานำโครงการ/กิจกรรม จากแผนชุมชนที่เกินขีดความสามารถในการดำเนินการของชุมชนที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนามาประกอบการจัดทำแผนพัฒนาสามปี

ขั้นตอนที่ 3

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นดำเนินการสำรวจและเก็บข้อมูลที่จำเป็นต่อการจัดทำแผนพัฒนาสามปี แนวทางการพัฒนาที่เลือกต้องการข้อมูลประเภทใดเป็นพิเศษต้องการข้อมูลของช่วงเวลาใดและจะเก็บข้อมูลจากแหล่งใดเพื่อเป็นข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์ แนวทางการพัฒนาโครงการ/กิจกรรมได้อย่างถูกต้อง โดยในการเก็บรวบรวมจะต้องเก็บข้อมูลทั้งข้อมูลภายในองค์กรและข้อมูลภายนอก เพื่อสามารถนำมาวิเคราะห์ SWOT (การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค) ได้

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย 4 กิจกรรม หลักคือ

2.1 การประเมินผลการพัฒนาที่ผ่านมา

2.2 การคัดเลือกยุทธศาสตร์การพัฒนา

2.3 การจัดลำดับความสำคัญของแนวทางการพัฒนา

2.4 การตัดสินใจเลือกแนวทางการพัฒนาในห้วงสามปี

ขั้นตอนที่ 4

การกำหนดวัตถุประสงค์ของแนวทางการพัฒนา

1. หลังจากได้แนวทางการพัฒนาในช่วงสามปีแล้ว ให้ที่ประชุมร่วมกันพิจารณาคัดเลือกวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์การพัฒนามาจัดทำเป็นวัตถุประสงค์ของแนวทางการพัฒนา โดยพิจารณาคัดเลือกวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์การพัฒนาจากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาในช่วงสามปี โดยนำวัตถุประสงค์ดังกล่าวมาจัดทำเป็นวัตถุประสงค์ของแนวทางการพัฒนาในช่วงสามปี บางครั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจกำหนดวัตถุประสงค์ของแนวทางการพัฒนาตั้งแต่ขั้นตอนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นแล้ว แต่อาจนำมาปรับให้ชัดเจนและสอดคล้องกับสถานการณ์ในช่วงสามปี

2. ในขั้นตอนนี้ ที่ประชุมจะร่วมกันพิจารณากำหนดโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาที่จะต้องดำเนินการตามแนวทางที่คัดเลือก โดยที่กิจกรรมที่จะดำเนินการย่อมมีความหลากหลาย

ขั้นตอนที่ 5

การจัดทำรายละเอียดโครงการ/กิจกรรมการพัฒนา

คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นพิจารณาคัดเลือกโครงการที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาในช่วงสามปีมาจัดทำรายละเอียดโครงการ ในด้านเป้าหมาย ผลผลิต ผลลัพธ์งบประมาณ ระยะเวลา ผู้รับผิดชอบ และตัวชี้วัดความสำเร็จ โดยเน้นการศึกษารายละเอียดของกิจกรรมที่จะดำเนินการในปีแรกของแผนพัฒนาสามปี เพื่อให้สามารถนำไปจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีได้ ต่อไป

ขั้นตอนที่ 6

การจัดทำร่างแผนพัฒนาสามปี

1. คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จัดทำร่างแผนพัฒนาสามปี โดยมีเค้าโครงประกอบด้วย 7 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 บทนำ

ส่วนที่ 2 สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ส่วนที่ 3 ผลการพัฒนาท้องถิ่นในปีที่ผ่านมา

ส่วนที่ 4 สรุปผลยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา

ส่วนที่ 5 ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาในช่วงสามปี

ส่วนที่ 6 บัญชีโครงการ/กิจกรรม

ส่วนที่ 7 การติดตามและประเมินผลการนำแผนพัฒนาสามปีไปปฏิบัติ

2. คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จัดเวทีประชาคม ประกอบด้วยคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น ประชาคมท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอ ร่างแผนพัฒนาสามปี และรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะ แล้วนำไปปรับปรุงแผนพัฒนาสามปีให้ สมบูรณ์ต่อไป

3. คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นนำร่างแผนพัฒนาสามปี ที่ปรับปรุงแล้วเสนอคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อพิจารณา

ขั้นตอนที่ 7

การอนุมัติและประกาศใช้แผนพัฒนาสามปี

1. คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นพิจารณาร่างแผนพัฒนาสามปี เพื่อเสนอ ผู้บริหารท้องถิ่น

2. ผู้บริหารท้องถิ่นพิจารณาอนุมัติร่างแผนพัฒนาสามปีและประกาศใช้ แผนพัฒนาสามปี สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลให้ผู้บริหารท้องถิ่นเสนอร่างแผนพัฒนาสามปี ต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้ความเห็นชอบก่อนแล้วผู้บริหารท้องถิ่นจึงพิจารณาอนุมัติ และประกาศใช้แผนพัฒนาสามปี ต่อไป

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม ได้มีผู้ให้ความหมาย ดังต่อไปนี้

สุวรรณ พินิตานนท์ ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า คือ ความร่วมมือของประชาชนด้วยความตั้งใจและสมัครใจโดยไม่ถูกบังคับ

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ ได้ให้ความหมายหลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชนในการพัฒนาว่า หมายถึง กระบวนการที่รัฐทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้าง โอกาสให้ประชาชนและชุมชน ทั้งในรูปส่วนบุคคล ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัคร รูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการในเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน เพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้

ประทีป เรืองมาลัย ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง กระบวนการที่ ประชาชนมีการร่วมมือร่วมใจในการระบุดูปัญหา ความต้องการ การวางแผน และการตัดสินใจในการ ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาที่ตนประสบอยู่ และร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมนั้นให้ลุล่วงไป เพื่อประโยชน์ของชุมชน นอกจากนั้นการมีส่วนร่วมยังจะช่วยสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและความ

เป็นเจ้าของให้เกิดขึ้นกับประชาชน ทำให้การดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ที่วางไว้ ดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางได้ และมีผลให้ประชาชนช่วยตัวเองได้ในระยะยาว โดยไม่ต้องคอยพึ่งความช่วยเหลือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและเอกชน องค์กรต่าง ๆ อีกต่อไปด้วย

วิรัช นิภาวรรณ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นกระบวนการที่ส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ชาวบ้านทั้งในรูปของส่วนบุคคลและกลุ่มคนต่าง ๆ ให้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรม โดยจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ มิใช่เข้าร่วมเพราะการหวังรางวัลตอบแทน และที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องสอดคล้องกับชีวิต ความจำเป็น ความต้องการ และวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ในชุมชนด้วย

อรรถัย ก๊กผล สรุปว่าความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในปัจจุบัน คือ กระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือก และการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ ตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และการรับรู้ การเรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะขึ้นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง มีการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายรัฐ องค์กรเอกชน และประชาชนทั่วไป โดยเน้นการสื่อสารสองทาง ทั้งช่องทางที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ไม่ใช่การทำครั้งเดียวจบ และควรเกิดขึ้นตลอดโครงการ

2. เป้าหมายของการมีส่วนร่วมไม่ใช่เพียงการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นตามกฎหมาย หรือการทำให้ไม่มีความขัดแย้ง หากแต่กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนควรมุ่งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและเป็นวิธีการทำให้การตัดสินใจของรัฐดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

จากความหมายของการมีส่วนร่วม ผู้ศึกษาพอสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนได้ส่วนเสีย มีโอกาสเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง แสดงทัศนะในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ด้วยความสมัครใจ และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน และเป็นเรื่องที่ทำให้ได้รับผลประโยชน์ ซึ่งอาจจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ รวมทั้งสอดคล้องกับชีวิต ความต้องการ ความจำเป็นของประชาชนในชุมชน และการมีส่วนร่วมยังช่วยสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและความเป็นเจ้าของให้เกิดขึ้นกับประชาชนด้วย

2.4.1 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

ความสำคัญของการมีส่วนร่วม ได้มีผู้กล่าวไว้ ดังต่อไปนี้

นรินทร์ชัย พัฒนาพงศา ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่จำกัด ทุกคนมีความหวังไขจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วม
  2. เพื่อให้ชุมชนและกลุ่มต่าง ๆ สนับสนุนต่อผลการตัดสินใจนั้น ๆ หรือในบางกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่อยู่ในสถานะที่จะบังคับใช้การตัดสินใจนั้น ๆ ได้ หรือต้องได้รับความสมัครใจ สนับสนุน จากคนส่วนใหญ่ของชุมชน จึงจะสามารถดำเนินการได้ มิฉะนั้น กลุ่มที่คัดค้านอาจทำให้โครงการล้มเลิกไปได้ จึงต้องให้ชุมชนสนับสนุนโครงการให้มาก
  3. เมื่อต้องตัดสินใจอย่างไรแล้ว จะเกิดผลกระทบที่สำคัญต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เช่น จะสร้างอ่างเก็บน้ำแล้วต้องอพยพบุคคลจำนวนมากออกนอกสถานที่ก่อสร้าง
  4. เพื่อหาทางเลือกที่ดีกว่า ทั้งนี้ฝ่ายรัฐบาลเองนั้น อาจไม่มีข้อมูลที่ดีหรือแนวคิดที่เหมาะสมที่สุดเสมอไป หรือจะลอกแบบจากกิจกรรมที่สำเร็จ โดยใช้ความรู้เดียวหรือแผนงานที่พิเศษเพียงแผนเดียว เพื่อไปใช้ในที่อื่นที่ต่างสภาพแวดล้อมให้สำเร็จได้ง่าย ๆ จึงต้องให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบ หรือผู้ที่จะใช้ประโยชน์จากโครงการมาร่วมให้ความคิดเห็นด้วย
  5. เป็นหลักการบริหารบนพื้นฐานของความสุจริตและยุติธรรม ภายใต้ระบบประชาธิปไตย การให้มีส่วนร่วมจากประชาชนเสมือนการให้ตรวจสอบการทำงานของหน่วยงาน นอกจากนี้ การที่ชนกลุ่มต่าง ๆ มีส่วนร่วมโดยร่วมในการค้นหาปัญหาพร้อมวางแผน ฯลฯ หมายถึง การได้ให้ความเป็นธรรมที่จะให้พวกเขาได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างทั่วถึงยิ่งขึ้น
  6. ประชาชนอาจเป็นต้นเหตุของความล้มเหลวของโครงการได้ ถ้าไม่มีส่วนร่วม เช่น การรณรงค์ลดปริมาณของขยะ การให้งดสูบบุหรี่ การเลิกดื่มสุรา การรักษาสุขภาพอนามัยที่ดี การประหยัดพลังงาน ฯลฯ
  7. ประชาชนที่อยู่ใกล้ขีดเหตุการณ์จะรับทราบและเผชิญปัญหานั้น ๆ เอง เช่น การรณรงค์ลดปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด การใช้สิ่งสาธารณะประโยชน์ การทุจริตเลือกตั้ง การคอร์รัปชัน ฯลฯ
  8. จำเป็นต้องมีตัวแทนประชาชนหลายฝ่าย ร่วมดูแลผลประโยชน์ของคนเพราะที่ผ่านมามีผลประโยชน์จากการพัฒนาตกถึงเฉพาะคนบางกลุ่ม
- จากความสำคัญของการมีส่วนร่วมที่กล่าวมา สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมก่อให้เกิดแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหา เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อที่จะรับผลประโยชน์ของการพัฒนาและสร้างประสบการณ์ต่าง ๆ ให้เกิดการเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมระดมความคิด กำลังกาย พลังใจ กับพัฒนาให้มีความเจริญอย่างทั่วถึง และช่วยให้คนในท้องถิ่นร่วมตัดสินใจในการดำเนินการ และรับผิดชอบในการพัฒนาด้วยตนเอง

2.4.2 องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม

องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม ได้มีผู้กล่าวไว้หลายท่าน ดังนี้

พัชรี ลิโรธ ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง มีการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายรัฐ องค์กรเอกชน และประชาชนทั่วไป โดยเน้นการสื่อสารสองทาง ทั้งช่องทางที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ไม่ใช่การทำครั้งเดียวจบและควรเกิดขึ้นตลอดโครงการ

2. เป้าหมายของการมีส่วนร่วมไม่ใช่เพียงการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นตามกฎหมาย หรือการทำให้ไม่มีความขัดแย้ง หากแต่กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนควรมุ่งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง และเป็นวิธีการทำให้การตัดสินใจของรัฐดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

ถวิลาดี บุรีกุล องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ดังนี้

1. ต้องมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายชัดเจน การให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมหนึ่งๆ จะต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนว่าเป็นไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจดีกว่าควรเข้าร่วมหรือไม่

2. ต้องมีกิจกรรมเป้าหมาย การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่ามีรูปแบบและลักษณะอย่างไร เพื่อที่ประชาชนจะได้ตัดสินใจว่าควรเข้าร่วมหรือไม่

3. ต้องมีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมาย การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจะต้องระบุกลุ่มเป้าหมาย อย่่างไรก็ตาม โดยทั่วไปกลุ่มบุคคลเป้าหมายมักถูกจำกัด โดยกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอยู่แล้วโดยพื้นฐาน

ทั้งนี้ มักพิจารณาผู้เข้าร่วมจากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้อาจได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและลบ เป็นผู้ที่รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ตลอดจนผู้สนใจอีกด้วย

จากองค์ประกอบของการมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการให้ประชาชนมีการเรียนรู้ร่วมกัน มีการสื่อสารกันทั้งฝ่ายรัฐ องค์กรเอกชน และประชาชนทั่วไป มีวัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมาย มีรูปแบบกิจกรรมเป้าหมายและลักษณะที่ชัดเจน มุ่งให้มีการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง เป็นวิธีการเพื่อให้ตัดสินใจของรัฐดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

2.4.3 เงื่อนไขของการมีส่วนร่วม

อนุภาพ ธีรลาภ ได้กล่าวว่า เงื่อนไขพื้นฐานของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนา มี 4 ประการ คือ

1. ประชาชนต้องมีความสามารถที่จะมีส่วนร่วม กล่าวคือ ประชาชนจะต้องมีศักยภาพที่จะเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการค้นหาความต้องการ วางแผนจัดการ ตลอดจนบริหารองค์กรและการใช้ทรัพยากรในที่สุด

2. ประชาชนต้องมีความพร้อมเข้ามามีส่วนร่วม กล่าวคือ ประชาชนจะต้องมีสภาพทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และกายภาพที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม

3. ประชาชนต้องมีความประสงค์ที่จะเข้าร่วม กล่าวคือ ประชาชนจะต้องมีความเต็มใจ เห็นประโยชน์ในการเข้าร่วม จะต้องมิใช่เป็นการบังคับหรือผลักดันให้เข้าร่วม โดยที่ประชาชนมิได้ประสงค์จะเข้าร่วมในนัยหนึ่งนัยใด

4. ประชาชนต้องมีความเป็นไปได้ที่จะเข้าร่วม กล่าวคือ ประชาชนจะต้องมีโอกาที่จะเข้าร่วม ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจให้แก่ประชาชนในการตัดสินใจ และกำหนดกิจกรรมพัฒนาที่ต้องการในระดับที่เหมาะสม ประชาชนจะต้องมีโอกาส และความเป็นไปได้ที่จะจัดการด้วยตนเองในระบบพื้นฐานทางการเมืองสำคัญ

ถวิลวดี บุรีกุล ได้กล่าวถึง เงื่อนไขของการมีส่วนร่วม 3 ประการ ดังนี้

1. ต้องมีอิสรภาพ หมายถึง ประชาชนมีอิสระที่จะเข้าร่วมหรือไม่ก็ได้ การเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ การถูกบังคับให้ร่วมไม่ว่าจะในรูปแบบใดไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม

2. ต้องมีความเสมอภาค ประชาชนที่เข้าร่วมในกิจกรรมใดจะต้องมีสิทธิเท่าเทียมกับผู้เข้าร่วมคนอื่น ๆ

3. ต้องมีความสามารถ ประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมายจะต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ หมายความว่า ในบางกิจกรรมแม้จะกำหนดว่าผู้เข้าร่วมมีเสรีภาพและเสมอภาค แต่กิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย การมีส่วนร่วมย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ มิเช่นนั้นต้องเสริมความสามารถของประชาชนให้มีความสามารถเข้าร่วมได้

จากแนวคิดเงื่อนไขข้างต้น กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นอยู่กับเงื่อนไข 2 ประการ

1. เงื่อนไขตัวบุคคล ได้แก่ ทักษะ ทักษะ ค่านิยม ความเชื่อส่วนบุคคล วิถีชีวิต ความรู้สึก และความผูกพันกับท้องถิ่น ความรู้ความสามารถและศักยภาพของประชาชน ความพึงพอใจ ความเต็มใจ ความตั้งใจ อิสระ ความเสมอภาค ในการเข้ามามีส่วนร่วม

2. เงื่อนไขสภาพแวดล้อม ได้แก่ ชุมชน ผู้นำ ผู้มีอิทธิพล สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง การสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงาน เป็นต้น

2.4.4 ลักษณะของการมีส่วนร่วม

อकिन รพีพัฒน์ ได้แบ่งลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

1. ร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหาตลอดจนแนวทางการแก้ไข
2. ร่วมในการตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขและการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา
3. ร่วมในการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผนที่กำหนด
4. ร่วมในการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

อรทัย ก๊กผล และปรัชญา ชิพเจริญรัตน์ ได้แบ่งลักษณะของการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. เริ่มตั้งแต่การเกิดจิตสำนึกในตนเองและถือเป็นภาระหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือชุมชนที่ตนเองอยู่

2. ร่วมคิดด้วยกันว่าจะอะไรที่เป็นปัญหาของชุมชน มีสาเหตุอย่างไร และจะจัดลำดับความสำคัญของปัญหาอย่างไร และควรที่จะจัดการปัญหาใดก่อนหลัง

3. ร่วมกันวางแผนงานการดำเนินงานว่าจะจัดกิจกรรมหรือโครงการอะไรจะแบ่งงานกันอย่างไร ใช้งบประมาณมากน้อยเพียงใด จะจัดหางบประมาณมาจากที่ใด และใครจะเป็นผู้ดูแลรักษา

4. ร่วมดำเนินงานกิจกรรมด้วยความเต็มใจ เต็มกำลังความรู้ ความสามารถของตนเอง

5. ร่วมกันติดตามประเมินผลตลอดระยะเวลาที่ทำงานร่วมกัน ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการตรวจสอบถึงปัญหา อุปสรรค และร่วมกันแก้ไขปัญหา เพื่อให้งานหรือภารกิจดังกล่าวสามารถสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย

6. ร่วมรับผลประโยชน์ ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชนแล้ว ย่อมที่จะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งอาจจะไม่จำเป็นที่จะต้องอยู่ในรูปของเงิน วัสดุสิ่งของ แต่ อาจเป็นความสุขสบาย ความพอใจในสภาพของความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นก็ได้

จากลักษณะของการมีส่วนร่วม กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมของประชาชน ขึ้นอยู่กับลักษณะการมีส่วนร่วม 5 ประการ คือ

1. เริ่มต้นคว่ำหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น จัดความสำคัญของปัญหา
2. ร่วมคิดหาวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน โดยสร้างรูปแบบ นโยบาย หรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรม
3. ร่วมปฏิบัติ ดำเนินงานตามรูปแบบ นโยบาย แผนงาน โครงการ กิจการ ให้ บรรลุตามเป้าหมาย ด้วยความเต็มใจ เต็มกำลัง
4. ร่วมติดตาม ประเมินผล ตรวจสอบถึงปัญหา อุปสรรค และร่วมกันหาทาง แก้ไข เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย
5. ร่วมรับผลประโยชน์ ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วม หรือประชาชนในชุมชน จะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

2.4.5 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม มีผู้กล่าวไว้ ดังนี้

อकिन รพีพัฒน์ ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
2. การตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนา แก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
4. การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

สถาบันพระปกเกล้า สำนักวิจัยและพัฒนา ได้สรุปขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ว่า หาก พิจารณากระบวนการของการมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นพลวัต อาจแบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมใน ลักษณะเป็นกระบวนการต่อเนื่อง 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน ประกอบด้วย การรับรู้ การเข้าถึงเกี่ยวกับการ วางแผน และร่วมวางแผนกิจกรรม

2. การปฏิบัติการ ดำเนินการ ประกอบด้วยการดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ และการตัดสินใจ

3. การจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกัน เป็นการมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์หรือผลของกิจกรรม หรือผลของการตัดสินใจที่เกิดขึ้น

4. การติดตามประเมินผล เกี่ยวข้องกับการพยายามที่จะประเมินประสิทธิผลของกิจกรรมต่าง ๆ และพิจารณาวิธีการที่จะดำเนินการต่อเนื่องต่อไป ประชาชนจะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการคิดเกณฑ์ในการประเมินกิจกรรม ซึ่งผลของกระบวนการประเมินนี้ จะกลายเป็นปัจจัยนำเข้าในกระบวนการมีส่วนร่วม ขั้นที่ 1 ซึ่งเป็นขั้นตอนของการวางแผนต่อไป

บัญชา แก้วส่อง กล่าวถึง การมีส่วนร่วมตามขั้นตอนของการพัฒนา 5 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในชุมชนตลอดจนกำหนดความต้องการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ

ขั้นที่ 2 ขั้นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา โดยประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงานตลอดจนกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่ใช้

ขั้นที่ 3 ขั้นมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และแรงงานหรือเข้าร่วมบริหารงานประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นที่ 4 ขั้นมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาหรือยอมรับผลประโยชน์ อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุ และจิตใจ

ขั้นที่ 5 ขั้นมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้น สำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด

จากขั้นตอนการมีส่วนร่วมที่กล่าวมาทั้งหมด พอสรุปได้ 4 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาเพื่อแนวทางแก้ไขและพัฒนา
2. ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการวางแผน วิธีการปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไว้
3. ขั้นตอนการมีส่วนร่วมรับประโยชน์จากการตัดสินใจพัฒนา
4. ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการพัฒนา

2.4.6 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

อรทัย ก๊กผล ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมไว้ 13 ประการ คือ

1. เพิ่มคุณภาพในการตัดสินใจ ช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ทำให้การตัดสินใจรอบคอบขึ้น
2. การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เมื่อการตัดสินใจนั้นได้รับการยอมรับจะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติ
3. การสร้างความฉันทามติ ลดความขัดแย้งทางการเมืองและเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ
4. การเพิ่มความความง่ายในการนำไปปฏิบัติ สร้างให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ
5. การมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นสามารถลดการเผชิญหน้าและความขัดแย้งที่รุนแรงได้
6. ช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเกิดความใกล้ชิดกับประชาชนและใกล้ชิดความรู้สึกห่วงกังวลของประชาชน และเกิดความตระหนักในการตอบสนองต่อความกังวลของประชาชน
7. พัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของคนสาธารณสุข ถือว่าเป็นการให้การศึกษาชุมชน เพื่อเรียนรู้กระบวนการตัดสินใจ และเป็นเวทีฝึกผู้นำชุมชน
8. ช่วยทำให้ประชาชนสนใจประเด็นสาธารณะมากขึ้นเป็นการเพิ่มทุนทางสังคม และช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่ กระตือรือร้นสอดคล้องกับการปกครองตามหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม
9. เกิดความรู้สึกร่วมและรู้สึกรักและแสดงความเป็นเจ้าของท้องถิ่นของตนเอง
10. มีประสบการณ์และคุ้นเคยในการใช้สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง
11. เห็นความสำคัญของตนเองและมีส่วนรับรู้ถึงปัญหา อุปสรรค และสามารถแก้ไขปัญหาลงท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของตนเองได้
12. สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ตรงตามเป้าหมายมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิผล เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่และการบริการที่ดีขึ้น
13. สามารถป้องกันการบริหารการจัดการของหน่วยงานของรัฐที่ไม่โปร่งใส ไม่ถูกต้อง และไม่เกิดประโยชน์ในท้องถิ่นได้

2.4.8 ปัญหาที่เป็นอุปสรรคของการมีส่วนร่วม

1. เจ้าหน้าที่ภาครัฐและประชาชนขาดการรับรู้เกี่ยวกับแนวคิด และความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. โครงสร้างกฎหมายและกระบวนการนโยบายยังไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมอย่างเพียงพอ

3. การขาดแคลนผู้มีทักษะในการใช้เครื่องมือสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

4. ปัญหาเรื่องวัฒนธรรมการเมืองและความพร้อมของประชาชน

5. ปัญหาด้านความพร้อมของภาครัฐ

6. การไม่มีตัวชี้วัดที่ชัดเจน ที่จะบอกให้ทราบว่าประชาชนมีส่วนร่วมแล้วหรือยัง หรือหน่วยงานของรัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด ทำให้ผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถทำงานให้ดีขึ้นได้เพราะไม่มีมาตรฐานในการทำงานที่ชัดเจน

จากปัญหาที่เป็นอุปสรรคของการมีส่วนร่วม กล่าวสรุป คือ ประชาชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ไม่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม ภาครัฐไม่มีความพร้อม กฎหมาย นโยบายไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม ขาดแคลนทักษะเครื่องมือ และตัวชี้วัดที่ชัดเจนในการมีส่วนร่วมของประชาชน

ธวัช เบญจาทิกุล เห็นว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา มี 5 ประการ

1. ปัจจัยด้านสังคม
2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ
3. ปัจจัยด้านการเมือง
4. ปัจจัยด้านวัฒนธรรม
5. ปัจจัยด้านจิตวิทยาทางสังคม

2.5 ข้อมูลทั่วไปของตำบลปากท่อ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

1. แผนที่ตำบล

2. ประวัติความเป็นมาของตำบล/รายชื่อหมู่บ้าน/รายชื่อผู้นำในตำบล

ตำบลปากท่อ พื้นที่เดิมมีคลองมากและผู้คนในสมัยก่อนใช้เรือในการสัญจรไป - มา ติดต่อทำการค้าระหว่างกัน มีพ่อค้าชาวจีนเข้ามาค้าขายกับคนในพื้นที่ โดยเข้ามาทางปากน้ำแม่กลอง และเข้ามาทางคลองวัดประดู่ใช้เรื่อนำสินค้าเข้ามาจำหน่าย เนื่องจากคลองแคบประกอบกับในสมัยก่อนเรือยังไม่ใช้เครื่องยนต์ จึงใช้พายและถ่อในการบังคับเรือ เมื่อจอดเรือแล้วจึงใช้ถ่อปักเอาไว้และใช้เชือกผูกเรือติดไว้กับถ่อเพื่อไม่ให้เรือไหลไปตามกระแสน้ำ ผู้คนจึงเรียกสถานที่ค้าขายนี้ว่า "ปักถ่อ" ในภายหลังได้เรียกเพี้ยนมาเป็น "ปักธ่อ" "ปักท่อ" และเป็น "ปากท่อ" ในที่สุด

- รายชื่อหมู่บ้าน และ รายชื่อผู้นำชุมชน

1. หมู่ที่ 1 ตลาดปากท่อ	นายทวีทรัพย์ เทพลิบ (กำนัน)
2. หมู่ที่ 2 บ้าน โศกพระ	นายอภิชาติ เอี่ยมงาม (ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2)
3. หมู่ที่ 3 บ้าน โพธิ์เกี่ยว	นายมงคลชัย โยธินรัตนคำธร (ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3)
4. หมู่ที่ 4 หนองสรวง	นายประยูร สีทองสุข (ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4)
5. หมู่ที่ 5 ดงตาล	นายประเสริฐ สัตยารมณ (ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5)
6. หมู่ที่ 6 ไร่	นายเทพณรงค์ เย็นใส (ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6)
7. หมู่ที่ 7 ตาดง	นางระยอง กล้าหาญ (ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 7)
8. หมู่ที่ 8 คอนม่วง	นายกิตติรัฐ อินทร์พรหม (ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8)

3. พื้นที่ทั้งหมด 8,125 ไร่ หรือ 13 ตารางกิโลเมตร

4. อาณาเขต

ตำบลปากท่อ ตั้งอยู่ในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ห่างจากอำเภอปากท่อ ไปทางทิศตะวันตก 2.5 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัด ไปทางทิศใต้ 22 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ต.ป่าไถ่ อ.ปากท่อ และ ต.จอมประทัด อ.วัดเพลง
ทิศใต้	ติดต่อกับ ต.คอนทราย อ.ปากท่อ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ต.วันดาว อ.ปากท่อ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ต.วังมะนาว อ.ปากท่อ

5. ลักษณะภูมิประเทศ

เป็นที่ราบ มีคลองธรรมชาติผ่านทางด้านทิศเหนือ คือ คลองปากท่อ และคลองระบายน้ำทิ้งชลประทานผ่านทางด้านทิศใต้ คือ คลองวันดาว ส่วนทิศตะวันออกเป็นพื้นที่เกษตรกรรมบางส่วนและฤดูหนาวอากาศหนาวเย็นอุณหภูมิเฉลี่ย 20-25 องศาเซลเซียส ฤดูร้อนอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 37 องศาเซลเซียส และฤดูฝนมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยปีละ 12.63 มิลลิเมตร

6. จำนวนประชากร

รวมทั้งสิ้น 6,358 คน แยกเป็น ชาย 3,021 คน หญิง 3,337 คน

7. ข้อมูลการคมนาคม/สาธารณูปโภค

7.1 การเดินทางเข้าตำบล

จากอำเภอปากท่อเลี้ยวขวาเข้าสู่ถนนหมายเลข 3093 ระยะ 3 กิโลเมตร และเลี้ยวขวาเข้าสู่ถนนหมายเลข 3093 ระยะ 1 กิโลเมตร และเลี้ยวขวาเข้าสู่ถนนราษฎรเกษม ระยะ 700 เมตร

7.2 สาธารณูปโภค

- มีไฟฟ้าครบทุกครัวเรือน
- ประปาหมู่บ้าน จำนวน 3 แห่ง (หมู่ 2 บ้านโคกพระ, หมู่ 4 บ้านหนองสรวง, หมู่ 6 บ้านไร่)
- ที่อ่านหนังสือ จำนวน 1 แห่ง (หมู่ 4 บ้านหนองสรวง)
- ศาลาประชาคม จำนวน 8 แห่ง (หมู่ 1 ตลาดปากท่อ, หมู่ 2 บ้านโคกพระ, หมู่ 3 บ้านโพธิ์เกี่ยว, หมู่ 4 บ้านหนองสรวง, หมู่ 5 บ้านดงตาล, หมู่ 6 บ้านไร่, หมู่ 7 บ้านตาแดง, หมู่ 8 บ้านคอนม่วง)
- ป้อมตำรวจ จำนวน 1 แห่ง (ป้อมตำรวจบ้านโพธิ์เกี่ยว หมู่ 3)
- การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จำนวน 1 แห่ง (หมู่ 8 บ้านคอนม่วง)
- การประปาส่วนภูมิภาค จำนวน 1 แห่ง (หมู่ 5 บ้านดงตาล)
- บริษัท ทีโอที จำกัด มหาชน จำนวน 1 แห่ง (หมู่ 8 บ้านคอนม่วง)
- ที่ทำการไปรษณีย์อำเภอปากท่อ จำนวน 1 แห่ง (หมู่ 5 บ้านดงตาล)
- สถานีรถไฟตำบลปากท่อ จำนวน 1 แห่ง (หมู่ 1 ตลาดปากท่อ)
- โรงพยาบาล จำนวน 1 แห่ง (หมู่ 8 บ้านคอนม่วง)

7.3 แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำตามธรรมชาติ

- คลอง จำนวน 3 แห่ง
  1. คลองปากท่อ/ขนาด (กว้าง 20 เมตร ยาว 2,200 เมตร ลึก 3 เมตร)
  2. คลองพระราชทาน/ขนาด (กว้าง 19 เมตร ยาว 1,300 เมตร ลึก 4 เมตร)
  3. คลองวันดาว/ขนาด (กว้าง 40 เมตร ยาว 2,500 เมตร ลึก 5 เมตร)

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้นในหมู่บ้าน

- สระน้ำ จำนวน 2 แห่ง
  1. สระน้ำวัดดาวลอย
  2. สระน้ำหมู่ 4 บ้านหนองสรวง

7.4 ข้อมูลการคมนาคม/สาธารณูปโภค อื่นๆ

- ถนนทางหลวงหมายเลข 3093
- ถนนราษฎร์เกษม
- ถนนท่าอู่ทอง 3339
- ถนนปากท่อ-สมุทรสงคราม 4008
- สถานีรถไฟตำบลปากท่อ
- บริษัทวีระปากท่อขนส่ง จำกัด

2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษาได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยมีผู้วิจัยหลายท่าน สามารถนำมาศึกษาในการวิจัยในครั้งนี้ สรุปได้ดังนี้

กมลรัตน์ ศรีกิจการ ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงานมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการค้นหาสาเหตุของปัญหา และน้อยที่สุดคือด้านการกำหนดปัญหาและการวางแผน ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพการสมรส อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน การมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล และมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบล

วิษยานี ชุมทอง ได้ศึกษาเรื่อง “การจัดทำแผนพัฒนาและโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี” โดยศึกษากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาและโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบล และศึกษาแผนพัฒนาและโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานีพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเข้าใจเรื่องขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาเป็นอย่างดี และให้ความสำคัญในเรื่องการรวบรวมข้อมูลการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ รวมถึงการทำประชาคม โดยประชาชนเข้าไปร่วมประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็นในการจัดทำแผนมากที่สุด แต่ก็ยังคงเน้นการจัดทำแผนพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานเป็นหลัก โดยให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนพัฒนาคน และสังคมเป็นอันดับรองลงมาจากแผนพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ผู้ปฏิบัติงาน

เสนอแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำแผน สร้างจิตสำนึกและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม การสนับสนุนงบประมาณและบุคลากรเพิ่มขึ้น และการจัดทำข้อมูลชุมชนให้เป็นระบบและมีความทันสมัยเพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดทำแผน

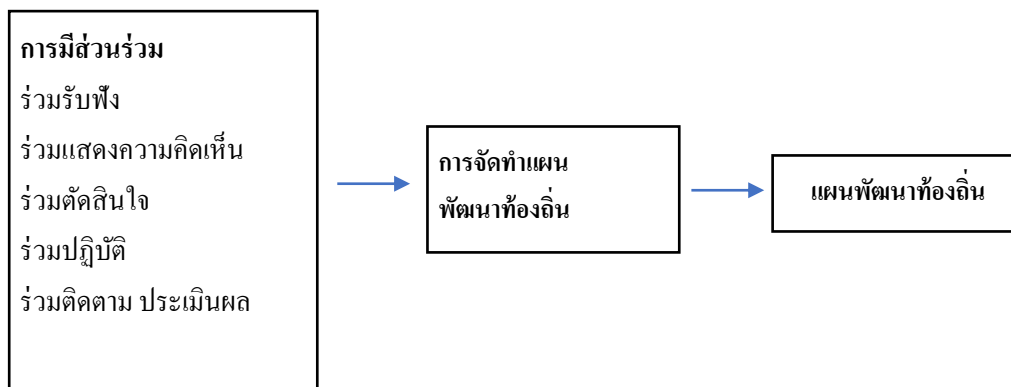
จ่านง กรินทร์ ได้ทำการศึกษาประสิทธิภาพในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ศึกษาเฉพาะกรณี : องค์การบริหารส่วนตำบล โนนค่า อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลมีปัจจัยที่สำคัญ คือ ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผน ซึ่งจะทำให้กระบวนการจัดทำแผนไม่มีประสิทธิภาพ หรือมีแผนแต่ไม่สามารถนำมาปฏิบัติได้ โครงการต่างๆ ก็จะไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง และยังมีปัจจัยอื่นที่ทำให้การจัดทำแผนพัฒนาตำบลไม่มีประสิทธิภาพตามลำดับ ดังนี้

- 1) ความรู้ความเข้าใจ
- 2) การมีส่วนร่วมของประชาชน
- 3) งบประมาณด้านการดำเนินการ
- 4) นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนา
- 5) การพิจารณาตัดสินใจ
- 6) แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม
- 7) กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการทำแผน

จำเริญ แก้วมะไฟ ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบวลา อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมและด้านการแสดงความคิดเห็น การกำหนดปัญหา การกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา การดำเนินการ การได้รับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับมาก และปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบวลา พบว่าประชาชนไม่เข้าใจว่าทำแผนพัฒนาท้องถิ่นทำไม รองลงมาคือ นายกและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ไม่เข้าร่วมและไม่ให้ความสำคัญในการจัดทำแผน สถานที่ประชุมไม่เหมาะสม และผู้นำจัดเวทีประชาคมไม่มีประสบการณ์ ตามลำดับ ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นควรกำหนดเวลาประชุมจัดทำแผนให้เหมาะสม ทำการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง จัดอบรมให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบวลา ให้มีความเข้าใจ ให้ความสำคัญในการจัดทำ

แผนพัฒนาท้องถิ่น และส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจว่าการจัดทำแผนพัฒนาเป็นหน้าที่ร่วมกันในการกำหนดอนาคตของชุมชน

2.7 กรอบแนวคิด

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

บทบาทของผู้นำท้องที่ในการมีส่วนร่วมการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา : ผู้นำท้องที่ในเขตเทศบาลตำบลปากท่อ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยได้เลือกใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นการศึกษาสองแนวทางหลัก คือการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Study) และแบบสัมภาษณ์ (In-Depth Interview)

การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) ระเบียบวิธีการวิจัย (methodology) โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) นั้น โดยเบื้องต้นทางผู้ศึกษาได้ดำเนินการศึกษาตามระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (methodology) โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) โดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การสัมภาษณ์ (in-depth interview) ระเบียบวิธีการวิจัย (methodology) โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยการสัมภาษณ์นั้น ในการกำหนดกระบวนการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดให้มีกระบวนการวิจัย (methodology) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างลักษณะเป็นการสัมภาษณ์โดยใช้คำถามเหมือนกันทุกคน เป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัย (methodology) ที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นผู้นำท้องที่ในเขตเทศบาลตำบลปากท่อ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 5 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 5 คน แพทย์ประจำตำบล จำนวน 1 คน สารวัตรกำนัน จำนวน 1 คน และสมาชิกสภาเทศบาลตำบลปากท่อ จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน

3.2 เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นแบบสัมภาษณ์โดยใช้คำถามเหมือนกันทุกคน และการศึกษาจากข้อมูลที่มีผู้บันทึกไว้โดยผู้อื่น และกลุ่มผู้ให้การสัมภาษณ์ คือ ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 5 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 5 คน แพทย์ประจำตำบล จำนวน 1 คน สารวัตรกำนัน จำนวน 1 คน และสมาชิกสภาเทศบาลตำบลปากท่อ จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน ได้แก่

- 3.2.1 ผู้ใหญ่บ้าน
- 3.2.2 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
- 3.2.3 แพทย์ประจำตำบล
- 3.2.4 สารวัตรกำนัน
- 3.2.5 สมาชิกสภาเทศบาลตำบลปากท่อ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

กระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่น่ามาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดกระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ กระบวนการหรือแนวทาง ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และกระบวนการหรือแนวทางในการเก็บ รวบรวมข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวทางของกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ อันมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

3.3.1 สร้างแบบสัมภาษณ์และทำการทดสอบแบบสัมภาษณ์เสร็จ จัดประชุมกลุ่มเป้าหมาย เพื่อชี้แจงให้ทราบ เพื่อรวบรวมข้อมูลและนำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวไปแจกกลุ่มตัวอย่าง และทำการทดสอบแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

3.3.2 เมื่อได้แบบสัมภาษณ์กลับคืนมาแล้ว ผู้ศึกษาได้ทำการตรวจสอบความเรียบร้อยของแบบสัมภาษณ์และทำการศึกษาและนำข้อมูลคำตอบที่สมบูรณ์ในแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวที่สมบูรณ์ ไปวิเคราะห์หาข้อมูลทางขั้นตอนเชิงคุณภาพต่อ

ผู้ศึกษาทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่างๆ โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการค้นคว้าเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปจากหนังสือ เอกสารวิชาการต่างๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วารสาร บทความ และสืบค้นข้อมูลจาก Internet เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และวิธีการวิจัยภาคสนาม (Field Research) เป็นการศึกษาวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่แน่นอน (Structured Interview) ในการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ที่ได้สร้างขึ้นไว้ล่วงหน้าเรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็นการสอบถามแบบปลายเปิดและใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ตามขั้นตอนและวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

3.4.1 ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยนำคำสัมภาษณ์จากผู้ถูกสัมภาษณ์มาเปรียบเทียบความเหมือนและความต่าง และจัดลำดับความสำคัญของข้อมูล

3.4.2 นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่จัดลำดับความสำคัญแล้วนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลทางเอกสารที่เกี่ยวข้อง

3.4.3 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และจากการศึกษาต่างๆ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันอย่างเป็นระบบและนำไปสู่การเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน แสดงความสำคัญของข้อมูลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อสะดวกในการวิเคราะห์และเขียนรายงานข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะไม่ใช้ข้อมูลตัวเลข แต่จะเป็นข้อมูลเชิงพรรณนา

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัย บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา : ผู้นำท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลปากท่อ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

ผลการวิจัยมีดังนี้

4.1 บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

4.1.1 การร่วมรับฟังความเห็น

ผู้นำท้องถิ่นในฐานะที่เป็นผู้นำท้องถิ่นที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พ.ศ.2457 และแก้ไขเพิ่มเติม มีหน้าที่สำคัญในการเรียกประชุมประชาคมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในเขตหมู่บ้าน ตำบล ในกรณีการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นได้เรียกประชุมชาวบ้านเพื่อทำประชาคมหมู่บ้าน ตำบล โดยดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินการต่างๆภาครัฐ ได้เข้ามารับรู้ข้อมูลข่าวสาร ได้มีโอกาสมาแสดงความคิดเห็น แสดงความห่วงกังวลต่อแนวทางการดำเนินการของเจ้าหน้าที่รัฐต่อการตัดสินใจของผู้บริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งรวมไปถึงการมาร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมตัดสินใจ รับผลจากการตัดสินใจ ให้การปรึกษาหารือ และร่วมกันประเมินผลการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐซึ่งในที่นี้ คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นพื้นฐานในวิถีทางประชาธิปไตยที่สำคัญยิ่ง การมีส่วนร่วมยังรวมไปถึงการมาร่วมกันคิดถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาของชุมชน มาร่วมกันออกแบบอนาคตของชุมชน โดยคนในชุมชนเอง ผู้ที่ควรเข้ามาเกี่ยวข้องหรือเข้ามามีส่วนร่วมคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ รวมถึงกลุ่มคนที่ รวมตัวกันเป็นองค์กรทางสังคมของพลเมืองที่เรียกว่าภาคประชา

สังคม (Civil Society) เช่น กลุ่ม ชมรม องค์กร สาธารณประโยชน์ต่างๆ ฯลฯ (ควรพิจารณาว่าผู้เข้ามามีส่วนร่วมนั้นได้ครอบคลุมประชาชนทุกภาคส่วน รวมเพศหญิงเพศชาย เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส กลุ่มต่างๆ มากน้อย เพียงใด) เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนครอบคลุมทุกด้านก็จะนำมาจัดทำเป็นแผนพัฒนาท้องถิ่น แล้วก็แปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งเป็นกรอบแนวทางในการจัดทำงบประมาณจ่ายประจำปีต่อไป

4.1.2 การร่วมแสดงความคิดเห็น

ผู้นำท้องถิ่นที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นทำให้การวางแผนพัฒนาเกิดการได้รับรู้ข้อเท็จจริงและได้แนวคิดเห็นจากชุมชนโดยตรง ได้ร่วมคิดร่วมตัดสินใจร่วมกับประชาชน เพื่อให้ได้รับข้อมูลที่เป็นความจริง และตรงต่อความต้องการของประชาชน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจการจัดทำโครงการตามแผนพัฒนาท้องถิ่นแต่ละโครงการ ก่อนจะจัดให้มีโครงการต่างๆ ตั้งแต่รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง มีการประชุมร่วม ให้คำปรึกษา จนถึงการออกเสียงเพื่อตัดสินใจว่าจะทำหรือไม่ทำ จะได้รับข้อมูล ข้อดีข้อเสีย และข้อมูลทางเลือกตั้งแต่ต้น ก่อนจะเกิดโครงการ เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจการจัดทำโครงการตามแผนพัฒนาท้องถิ่นแต่ละโครงการ ก่อนจะจัดให้มีโครงการต่างๆ ตั้งแต่รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง มีการประชุมร่วม ให้คำปรึกษา จนถึงการออกเสียงเพื่อตัดสินใจว่าจะทำหรือไม่ทำ ได้รับข้อมูล ข้อดีข้อเสีย และข้อมูลทางเลือกตั้งแต่ต้น ก่อนจะเกิดโครงการ เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นในทุกขั้นตอน เป็นการสร้างจิตสำนึกปลูกฝังให้รักชุมชนร่วมกัน และร่วมตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาให้ตรงกับความต้องการของชุมชน และเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อปัญหา ความต้องการ และร่วมวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาเพื่อจัดลำดับความสำคัญก่อนหลัง และเป็นการวางแผนกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหา

4.1.3 การร่วมตัดสินใจ

ผู้นำท้องถิ่นที่มีการลงพื้นที่พบประชาชนเพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการของชุมชน และมีการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชาคมเพื่อเสนอปัญหาความเดือดร้อน และความต้องการ ร่วมลงประชามติในเรื่องที่มีความสำคัญและนำผลที่ได้จากการลงประชามติเป็นแนวทางในการตัดสินใจของผู้บริหารท้องถิ่นในการจัดทำโครงการและแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล

4.1.4 การร่วมปฏิบัติ

ผู้นำท้องถิ่นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานให้ตรงตามปฏิทินงานที่กำหนดในแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้กิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ดำเนินงานเป็นไปตามลำดับความสำคัญและ

ความต้องการของชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่ จึงมีข้อมูลในพื้นที่และเข้าใจพื้นที่ของตนดีกว่าผู้อื่น เป็นการร่วมกันคิดโครงการและกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน และจัดลำดับความสำคัญตามความต้องการของชุมชนอย่างมีเหตุผล เข้าไปมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการร่วมดำเนินการในทุกขั้นตอนของการจัดทำแผนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม และส่งเสริมกิจกรรมการมีส่วนร่วมให้กับชุมชน และสามารถแก้ไขปัญหา เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้ทราบข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อกำหนดทิศทางในการปฏิบัติ และพัฒนาท้องถิ่นให้ได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึง

4.1.5 การร่วมติดตาม ประเมินผล

ผู้นำท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผน การติดตามการปฏิบัติงานในแต่ละโครงการ เพื่อเป็นการทบทวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและประเมินความคุ้มค่าของโครงการ มีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินโครงการพัฒนาของเทศบาล เพื่อจะได้ทราบถึงความสำเร็จของโครงการ และประโยชน์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นไปตามแผนการพัฒนาที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ เข้าไปมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ตรวจสอบการดำเนินงานของเทศบาลว่าเป็นไปตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริงหรือไม่ และมีส่วนร่วมในการติดตามการนำแผนพัฒนาไปปฏิบัติ และตรวจสอบความโปร่งใสของการปฏิบัติงาน

4.2 ปัญหาและอุปสรรค

4.2.1 ผู้นำท้องถิ่นบางคนยังไม่เข้าใจถึงความสำคัญของบทบาทการมีส่วนร่วมที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นจึงไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเท่าที่ควรทั้งที่เป็นบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นผู้นำชุมชนท้องถิ่นและรู้ถึงปัญหาและความต้องการของคนในชุมชนเป็นอย่างดี

4.2.2 ผู้นำท้องถิ่นรวมถึงประชาชนในชุมชนบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจถึงความสำคัญของแผนพัฒนาท้องถิ่น ทำให้ไม่สนใจเข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและอาจเห็นว่า แผนพัฒนาท้องถิ่นไม่สามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของชุมชนได้แท้จริง

4.2.3 ปัญหาและอุปสรรคจากงบประมาณไม่เพียงพอต่อปัญหาความต้องการของประชาชน เป็นปัญหาสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกือบทุกแห่งที่ประสบกับการขาด

แคลงงบประมาณในการแก้ไขและพัฒนาท้องถิ่นตามความต้องการของประชาชนที่มีมากและหลากหลาย โดยเฉพาะองค์กรปกครองท้องถิ่นขนาดเล็กที่มักมีรายได้ที่จำกัดและต้องพึ่งพิงเงินอุดหนุนจากรัฐเป็นส่วนใหญ่

4.2.4 เบื่อหน่ายเมื่อมีการเสนอปัญหาไปแล้ว ไม่ได้ตามที่ต้องการ จึงไม่ยอมเข้าร่วมการประชุม เป็นอีกปัญหาที่ผู้นำท้องถิ่นที่ประสบว่า โครงการที่เสนอเข้าแผนพัฒนาท้องถิ่น แต่ก็ไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณตามที่เสนอจึงเกิดความเบื่อหน่ายและไม่กระตือรือร้นที่เข้าร่วมในการจัดทำแผน

4.2.5 ผู้นำท้องถิ่นไม่ลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์ และสื่อสารให้ประชาชนเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นบางคนไม่ลงไปทำความเข้าใจกับประชาชนในท้องถิ่นให้เข้าใจและสนใจมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเท่าที่ควรส่งผลให้ในการทำประชามมีชาวบ้านจำนวนไม่มากมาร่วมประชุม

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผล

จากการศึกษาสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องที่ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลปากท่อ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการรับฟัง การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล สรุปผลดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการรับฟัง การเรียกประชุมประชาคมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในเขตหมู่บ้าน ตำบล ในกรณีการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ได้เรียกประชุมชาวบ้านเพื่อทำประชาคมหมู่บ้าน ตำบล โดยดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินการต่างๆภาครัฐ ได้เข้ามารับรู้ข้อมูลข่าวสาร ได้มีโอกาสมาแสดงความคิดเห็น แสดงความห่วงกังวลต่อแนวทางการดำเนินการของเจ้าหน้าที่รัฐต่อการตัดสินใจของผู้บริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งรวมไปถึงการมาร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมตัดสินใจ รับผลจากการตัดสินใจ ให้การปรึกษาหารือ

2) การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ในการพัฒนาท้องถิ่นทำให้การวางแผนพัฒนาเกิดการได้รับรู้ข้อเท็จจริงและได้แนวคิดเห็นจากชุมชนโดยตรง ได้ร่วมคิดร่วมตัดสินใจร่วมกับประชาชน เพื่อให้ได้รับข้อมูลที่เป็นความจริง และตรงต่อความต้องการของประชาชน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจการจัดทำโครงการตามแผนพัฒนาท้องถิ่นแต่ละโครงการ ก่อนจะจัดให้มีโครงการต่างๆ ตั้งแต่รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง มีการประชุมร่วม ให้คำปรึกษา จนถึงการออกเสียงเพื่อตัดสินใจว่าจะทำหรือไม่ทำ จะได้รับข้อมูล ข้อดีข้อเสีย และข้อมูลทางเลือก ตั้งแต่ต้น ก่อนจะเกิดโครงการ เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจการจัดทำโครงการตามแผนพัฒนาท้องถิ่นแต่ละโครงการ ก่อนจะจัดให้มีโครงการต่างๆ

3) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการประชาคมลงพื้นที่ของผู้นำท้องที่และประชาชนในพื้นที่มี เพื่อเสนอปัญหาความต้องการ การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและลงมติที่ประชุมประชาคม ร่วมกำหนดทางเลือก และการตัดสินใจร่วมกับ เทศบาลตำบลปากท่อ กำหนด

แนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างไรเพื่อให้เทศบาลตำบลปากท่อ นำไปปฏิบัติในการแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการประชาคมต้องการให้ผู้นำท้องที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดลำดับของปัญหา โครงการแผนพัฒนาสามปีของเทศบาล วางแผนกำหนดกรอบนโยบายและทิศทางการพัฒนาของเทศบาล และผู้นำท้องที่และประชาชนในพื้นที่ต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน มีส่วนร่วมเสนอชื่อ/คัดเลือกตัวแทนประชาชนเป็นคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลปากท่อ

4) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดทำแผนที่มีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ตั้งแต่ขั้นเตรียมการ ผู้นำท้องที่และประชาชนมีส่วนร่วมในขั้นตอนการสรรหา และคัดเลือกตัวแทนเพื่อเป็นคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ที่เปิดให้ทุกภาคส่วนเข้าไปมีส่วนร่วมในการคัดเลือกตัวแทนเพื่อเป็นคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

5) การมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล มีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตาม และ ประเมินผลแผนที่มีตัวแทนจากผู้นำท้องที่และประชาชนจากที่ประชุมประชาคมในการเป็นคณะกรรมการติดตาม และประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการประเมินผล คือการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความโปร่งใสของการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลปากท่อ ได้แต่งตั้งผู้นำท้องที่และประชาชนเข้าไปร่วมเป็นกรรมการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาเทศบาลตำบลปากท่อ มีส่วนร่วมในการติดตามการนำแผนพัฒนาไปปฏิบัติ

ปัญหา และอุปสรรคในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลปากท่อ มีดังนี้

1) ปัญหาและอุปสรรคของผู้นำท้องที่และประชาชน คือ ยังไม่เข้าใจถึงความสำคัญของบทบาทการมีส่วนร่วม ที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น ปัญหาและอุปสรรคเป็นเรื่องของขาดความรู้ ความ เข้าใจในบทบาทหน้าที่และการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และไม่เห็นความสำคัญ และประโยชน์ของการจัดทำแผน

2) ผู้นำท้องที่และประชาชนบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจถึงความสำคัญ ของแผนพัฒนาท้องถิ่น ปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องที่และประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ผู้นำท้องที่และประชาชนบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจ และไม่เห็นประโยชน์ของการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

3) ปัญหาและอุปสรรค คืองบประมาณไม่เพียงพอต่อปัญหาความต้องการของประชาชน ปัญหาด้านงบประมาณ เช่น งบประมาณในการดำเนินงานในด้านงานพัฒนาเศรษฐกิจ

ด้านงานพัฒนาสังคม ด้านงานพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ด้านงาน พัฒนาสาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม ด้านงานพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานมีงบประมาณที่ไม่เพียงพอในการจัดสรรเพื่อ แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนความต้องการให้กับประชาชนในพื้นที่

4) ประชาชนมีความเบื่อหน่ายเมื่อมีการเสนอปัญหาไปแล้ว ไม่ได้ตามที่ต้องการ จึงไม่อยากเข้าร่วมการประชุม

5.2 การอภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาอุปสรรคสำคัญคือ การที่ประชาชนยังไม่มี ความเข้าใจถึงความสำคัญของการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และมีความเบื่อหน่ายกับการจัดทำแผนซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรทัย ก๊กผล และปรัชญา ชิพเจริญรัตน์ พบว่า การมีส่วนร่วม

ต้องให้ประชาชนมีความเข้าใจโดยเริ่มตั้งแต่การเกิดจิตสำนึกในตนเองและถือเป็นภาระหน้าที่ของตน ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือชุมชนที่ตนเองอยู่ และให้ร่วมคิดร่วม วางแผน ร่วมดำเนินงาน ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับประโยชน์

5.3 ข้อเสนอแนะ

1) เทศบาลและผู้นำท้องถิ่นควรทำการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนเข้าใจถึง ความสำคัญของบทบาทการมีส่วนร่วมและผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากการมีส่วนร่วม ทำให้เห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น เพราะการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลในการพัฒนา ท้องถิ่นมุ่งเน้นให้ท้องถิ่นนั้นสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน ได้ตรงตามความ ต้องการมี ประสิทธิภาพ

2) ส่งเสริมให้ผู้นำท้องถิ่นและประชาชน ในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมกับองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในการปกครองตนเอง ในการกำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการได้รับการแก้ไข มีการประชาสัมพันธ์หลากหลายช่องทาง หรือจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องแผนพัฒนาท้องถิ่นว่า ปัญหา และอุปสรรคจะถูกพิจารณาเมื่อนำมาจัดทำเป็นแผนพัฒนาท้องถิ่น และแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นเครื่องมือที่เทศบาลตำบลปากท่อ มีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความจำเป็นที่ต้อง ดำเนินการก่อน เป็นการแก้ไขปัญหาเรื่องของงบประมาณ ไม่เพียงพอต่อการดำเนินการตามโครงการ และ มีการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการลงพื้นที่ประชาคมในการจัดทำแผนเพื่อ

นำเสนอสิ่งที่ประชาชนได้ประโยชน์และผลกระทบ เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ ประชาชนอยากเข้าร่วม ประชุมประชาคมมากขึ้น

5.4 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรรีศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องที่ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ในการปรับปรุง ประยุกต์ใช้กับบริบท พื้นที่ พัฒนา และยกระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องที่และประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา ท้องถิ่นของเทศบาลตำบลปากท่อ ให้มีประสิทธิภาพ

2. ควรมีการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในแต่ละด้าน อย่างละเอียด เพื่อนำปัญหาที่เกิดขึ้นมาปรับปรุงแก้ไขให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ควรขยายขอบเขตประชากรในการวิจัยครั้งต่อไปให้ครอบคลุมทุกภาคส่วน ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมและบูรณาการการทำงานในจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เช่น หน่วยงาน ภาครัฐ/เอกชน ในพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

การจัดทำแผนพัฒนา ชุมชนท้องถิ่น <https://web.codi.or.th>

กัญญาณีย์ กาฬักดี (2557) : การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนบ้านไม้รูด ตำบลไม้รูด อำเภอกลองใหญ่ จังหวัดตราด

คลังข้อมูล โครงการเพื่อการพัฒนาพื้นที่ระดับตำบล (Tambon Project Bank) ตำบลปากท่อ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

วันวิ คุ่มคง (2557) : การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลนคร แหลมฉบัง อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี

ภาคผนวก

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2561

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	ทวีทรัพย์ เทพลิบ
วัน เดือน ปีเกิด	8 พฤศจิกายน 2520
สถานที่เกิด	จังหวัดราชบุรี ประเทศไทย
ประวัติการศึกษา	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต, 2561 มหาวิทยาลัยรังสิต ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต, 2565
ที่อยู่ปัจจุบัน	387/11 หมู่ 1 ตำบลปากท่อ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี 70140
สถานที่ทำงาน	387/11 หมู่ 1 ตำบลปากท่อ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี 70140
ตำแหน่งปัจจุบัน	กำนันตำบลปากท่อ